
Reconèixer per ser reconegut. Coneixements lingüístics per a l'acollida de nousvinguts¹

*Pere Comellas, M. Carme Junyent, Mònica Barrieras, Mònica Fidalgo,
Alicia Fuentes, Eva Monrós*

Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA). Facultat de Filologia.
Universitat de Barcelona (UB)

Resum

La gran diversitat lingüística i cultural present en la nostra societat sovint no s'ha fet gaire visible. Determinats aspectes més aparents, com la nacionalitat, imposen estereotips que amaguen realitats complexes. D'altra banda, persisteix una actitud assimiladora basada en la idea que la integració ha de voler dir la renúncia a bona part del bagatge cultural dels nousvinguts. Tanmateix, Catalunya té una llengua molt poc coneguda en altres societats, i per això la consciència que és important reconèixer l'altre aquí és molt habitual: la nacionalitat diu massa poc de nosaltres, i el mateix passa amb molts altres. Aquest projecte de recerca pretén reunir en format de fitxes una sèrie de dades molt bàsiques, especialment sobre la diversitat lingüística, i oferir-les a qualsevol persona que tingui contacte amb persones immigrades per tal de posar a disposició algun element senzill que permeti expressar reconeixement i sensibilitat cap a la diversitat.

Paraules clau: llengua, acollida, immigració, reconeixement, manlleus lingüístics.

1. Introducció

■ 1.1. El nou paisatge lingüístic de Catalunya

En els darrers anys s'ha tornat habitual sentir que a Catalunya es parlen unes 300 llengües. Ho hem sentit al Parlament de Catalunya, en els mitjans de comunicació, a

1. Aquest estudi ha rebut un ajut de la Secretaria per a la Immigració i de la Direcció General de Recerca dins la convocatòria ARAI-2006.

les aules, i fins i tot al tren i a les botigues. També hem vist que molts ajuntaments elaboraven els seus propis inventaris lingüístics com a eina de gestió de la immigració. Aquesta consciència de la diversitat lingüística al nostre país no és, però, un fet històric. Ben cert que conformem una societat molt sensibilitzada per les qüestions lingüístiques i aquest era un terreny ben adobat, però no cal recular més de deu anys per trobar un desconeixement generalitzat sobre les llengües dels catalans. Diversos titulars de diaris dels anys noranta reproduïen informacions sobre els llocs d'origen de la immigració i el nombre de llengües que parlaven, i s'hi repetia sistemàticament un patró basat exclusivament en les llengües oficials, de manera que el nombre de llengües sempre era inferior al nombre d'estats d'origen. Fins i tot en els casos de bona voluntat manifesta es podia palesar la desorientació més pregona, com el cas dels traductors àrabs que tan sovint es trobaven amb parlants d'amazic –a vegades monolingües– amb qui no es podien entendre. Les anècdotes són in comptables i en tots els nivells de la nostra societat. Per això és més significatiu encara el reconeixement que la societat catalana ha fet de la diversitat que ha transformat radicalment el paisatge lingüístic del nostre país.

Quan el Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA), vinculat al Departament de Lingüística General de la Universitat de Barcelona, va començar a fer l'inventari de les llengües que es parlen a Catalunya, ho va fer amb el convenciment que aquest era un coneixement imprescindible per gestionar adequadament l'acollida, però també que aquest coneixement havia de fer possible l'obertura de múltiples canals d'intercanvi entre la societat receptora i les persones que s'hi anaven incorporant procedents d'arreu del món. Calia que la societat receptora conegués i reconegués el patrimoni lingüístic dels nouvinguts per tal de garantir-los una acollida respectuosa i plenament integradora. Indubtablement, i per un efecte de reciprocitat, la manera de transmetre el valor que té el català en la nostra societat era molt més directa si s'aconseguia un efecte d'emmirallament especialment entre els parlants de llengües amenaçades –la meitat dels catalans que no tenen ni el català ni el castellà com a primera llengua. Però aquest intercanvi no es podia limitar a la llengua en sentit estricte, sinó que vam creure que hi havia una gran quantitat d'informació, de coneixements i d'habilitats lingüístiques que podien facilitar el contacte, la relació i la convivència entre persones d'origens diversos. Amb aquest objectiu vam desenvolupar el projecte Reconèixer per ser reconegut, adreçat especialment a persones que treballen en l'acollida.

En el rerefons del nostre projecte hi ha, a més dels nostres projectes anteriors, els resultats obtinguts per altres grups de recerca amb línies similars a la nostra, i també la constatació que, de moment, no hi ha cap societat que hagi desenvolupat un sistema òptim d'incorporació de persones nouvingudes. Si ens fixem en els processos en diversos països europeus amb una experiència més llarga en l'acollida de nouvinguts, rarament en trobem algun que tingui el reconeixement de la llengua com a element fonamental i, fins i tot en els casos que sí, el reconeixement té fissures que palesen que, en la qüestió lingüística, és molt difícil no reproduir els estereotips que

impregnen la nostra cultura. El programa d'ensenyament de llengua materna a Suècia sovint és de llengua oficial i no pas «materna» –alumnes catalans poden rebre ensenyament d'espanyol com a llengua materna–, o en els resultats per a Hamburg del projecte de Ciutats Multilingües hi ha inventariades més d'una seixantena de llengües, a les quals s'afegeix un grup d'*Afrikanische Sprachen* (llengües africanes). A aquesta ignorància de la llengua d'origen es pot afegir la negació que se'n fa en altres cultures, amb resultats de desarrelament i inadaptació que han estat denunciats repetidament (Skutnabb-Kangas, 1988).

■ 1.2. La llengua com a factor d'integració

Quan es considera la funció de la llengua com a factor d'integració en les societats europees, rarament es menciona que la llengua en qüestió és la llengua oficial de l'Estat, la llengua d'ús habitual en la vida pública: administració, educació, etc. Fins i tot en els casos com ara Holanda o Suècia, on es fa gala de l'ús de l'anglès com a llengua de contacte internacional, no s'espera que els nous ciutadans es relacionin en aquesta llengua. Les experiències que tenim, doncs, es refereixen generalment a llengües per defecte, a llengües no marcades. S'espera de qualsevol ciutadà que les parli, per això el fet de parlar-les no té cap paper especial més enllà de la comunicació. I n'hi ha prou a comunicar-se per ser considerat membre del grup? Òbviament, no, ni en el cas que la llengua de comunicació sigui la primera llengua. Per això és possible que persones nascudes en un lloc, fins i tot filles de pares nascuts al mateix lloc, siguin considerades com a «nouvingudes» i, en els casos en què ja no s'hagi adquirit la llengua d'origen familiar o en què els vincles amb el lloc d'origen siguin febles o inexistents, la negació de ciutadania sigui la causa d'un enorme malestar social i personal. El coneixement de la llengua oficial, doncs, no sembla que confereixi cap carta de ciutadania, però, quan es tracta d'una llengua subordinada –tingui l'estatus que tingui–, les coses han de ser iguals?

La nostra proposta parteix del supòsit que una llengua «triada» com ara el català ofereix un plus de pertinença. Naturalment, aquest fet no és automàtic i tenim prou exemples ben coneguts que mostren que la nostra societat també funciona guiada per estereotips. Que persones com Aixa Miró siguin considerades «nous catalans» mostra que el lloc de naixement es valora per sobre del fet que moltes d'elles ho tenen molt difícil per no ser catalanes. És més preocupant encara que el fill de Najat el Hachmi demani a la seva mare si és català, perquè, si ell no ho és –i si ho demana és que l'entorn l'ha induït a aquesta percepció, a aquest dubte–, quants «catalans» queden a Catalunya? Quantes persones que han nascut i viuen aquí són filles de pares que no han nascut aquí? I, si volem exhaurir aquest raonament circular, ens ho podem preguntar a l'inrevés: quantes persones que no han nascut aquí són filles de pares que han nascut i viuen aquí? La casuística és tan variada que ben aviat ens porta a l'absurd –o a l'anorreament–, però si som capaços de fugir de l'estereotip

ens adonarem que la nostra situació històricament precària es pot convertir en privilegiada a l'hora de construir una societat igualitària. El fonament i l'eix d'aquesta societat pot ser la llengua, una llengua que molts consideren prescindible i, precisament per això, una llengua que pot cohesionar i fins i tot atorgar la «nacionalitat» sense papers, al marge del lloc d'origen, més enllà de qualsevol tret circumstancial o reduccionista. Si parlar català equival a ser català, per a tot aquell que vulgui ser-ho, tenim a l'abast una possibilitat inèdita de crear un futur en què tots hi puguem participar en igualtat de condicions.

Parlant de futur, el GELA ha dit i repetit que en el passat familiar de molts catalans del futur hi haurà llengües de tot el món. Sigui quina sigui la llengua (o llengües) que parlin, en el seu substrat més íntim hi haurà wòlof i amazic, quítxua i xinès, romanès i panjabi, mandinga i pangasinan, polonès i aimara. Però també nosaltres, els catalans arrelats de principis del segle XXI, formarem part d'aquest substrat, i aquesta societat del futur dependrà de com haurem tractat aquesta diversitat en el moment de la trobada, és a dir, ara. I ara hi ha una qüestió fonamental que s'ha de resoldre: si estem realment a favor de la diversitat o a favor del català. En realitat, aquesta dicotomia entre diversitat i català és falsa, però en el món de les representacions funciona com si fos certa. Pere Comellas (2006) mostra en la seva tesi doctoral que un gran nombre dels professors que va entrevistar es mostraven extremadament favorables al manteniment de la llengua familiar quan es tracta de catalans a l'estranger, però en canvi la seva opinió no era tan clara quan es tracta de la llengua familiar dels seus alumnes. La nostra proposta du implícita la idea que la diversitat genera diversitat, fa les societats més flexibles i, per tant, més resistents i, pel que fa a la llengua, la diversitat de substrats la protegeix contra els processos de dialectalització i convergència amb la llengua dominant. La història mostra que les societats més burocratitzades són les més vulnerables en casos de penetració exterior, i llengües com l'anglès o el romanès, sotmeses a pressions de diverses llengües, segueixen sent considerades com a inequívocament germànica i romànica respectivament, malgrat la gran quantitat de manlleus lèxics i estructurals que mostren la intensitat del contacte. Si el bilingüisme porta a la substitució, el plurilingüisme porta a l'equitat entre llengües i, per tant, a l'intercanvi i a la reciprocitat.

A l'aposta per la diversitat s'hi afegeix el supòsit avalat per l'antropologia que s'integren millor les persones que tenen clars els seus vincles amb la societat d'origen. Naturalment, una persona conscient d'allò que posseeix pel fet de pertànyer a una cultura té una consciència més clara d'allò que pot aportar, i també hi ha el fet que és més fàcil sumar identitats que no suprimir-ne alguna. Els conflictes basats en la negació d'allò que un és, o d'allò que hom li suposa que és, corroboren aquesta hipòtesi.

Si s'accepten aquestes premisses, la pregunta immediata és: com fer-ho? Com incorporar les llengües dels catalans al nostre projecte social i comunitari, quin paper hi han de tenir, com s'estableix la relació d'intercanvi i reciprocitat?, etc. Les preguntes no tenen final, però el fonament d'aquest «reconèixer per ser reconegut» és jus-

tament el coneixement, i el projecte que presentem té com a objectiu facilitar algunes dades de manera atractiva i entenedora. Despertar l'interès per la cultura de les persones amb què convivim, per les seves llengües, pels contactes que hem tingut prèviament, pel seu pòsit en la nostra cultura i, fonamentalment, per la diversitat, entesa no com un mosaic, sinó en el seu sentit més profund, de maneres alternatives de ser i de coneixement, maneres que algun dia poden ser un element inqüestionable de la nostra cultura: al capdavant, el nom del tomàquet ve de la llengua dels astequés, el d'enganeta de l'amazic i el de la mona, de l'àrab.

■ 1.3. Sapiguem alguna cosa dels altres

La idea central del projecte era recollir algunes informacions molt bàsiques en unes fitxes el màxim de breus i sintètiques, que transmetessin algunes idees molt senzilles a les persones implicades en l'acollida d'immigració (o a aquelles senzillament interessades a saber alguna cosa de la increïble riquesa i diversitat cultural que constitueix la immigració recent a Catalunya). Naturalment, es tracta d'informació no pas pensada per a persones que ja tenen experiència en l'acollida o que han tingut contacte freqüent amb grups culturals diversos, ja que aquestes ja disposen de coneixements molt més aprofundits sobre els col·lectius nous. L'objectiu de les fitxes és donar dades bàsiques i generals que contribueixin a desfer un binomi discursiu molt freqüent: un estat, una cultura (i una llengua). Conèixer la diversitat cultural i lingüística pròpia dels països d'origen permet situar l'immigrant en el seu context d'origen amb molta més precisió i apropar-s'hi amb més coneixement de causa.

El primer que calia, doncs, era decidir uns continguts. Calia fugir tant d'un format acadèmic (amb detalls lingüístics, per exemple, interessants per a qui ja té coneixements previs, però superflus i contraproductius per a no-lingüistes) com d'una temptació excessivament enciclopèdica, que inclogués nombroses dades que podien quedar molt diluïdes. Vam creure que havíem de triar uns pocs camps d'informació i evitar reproduir aspectes que actualment són molt a l'abast. Alhora, preteníem incloure-hi alguns detalls que fessin atractiu el format i que, sobretot, ajudessin a crear empatia, a identificar-se emocionalment amb les persones d'altres orígens.

2. L'estructura de les fitxes

El projecte ha tingut com a resultat l'elaboració de fitxes organitzades per estats, perquè sovint la nacionalitat és l'única cosa que coneixem de les persones que vénen de lluny. Les fitxes inclouen les informacions següents:

- a) Nom de l'Estat en català i en la llengua d'origen quan sigui pertinent. Per exemple: Bulgària: Република България (República Balgàriya). Aquesta in-

formació té com a objectiu obrir la porta a l'intercanvi, mostrar que som conscients que hi ha maneres diferents de dir les coses.

- b) Nom de la capital i de les ciutats més importants de l'Estat. En els casos que sigui pertinent, s'afegeixen altres informacions que ajudin a recordar els noms, com ara que Dakar significa 'tamariu' en wòlof, o que Manila és el nom d'una planta en tagal. També s'hi inclouen informacions d'interès general sobre la ciutat, com ara si es tracta d'un centre econòmic o cultural important del país o, fins i tot, com és l'entorn natural. Aquesta informació té com a objectiu mostrar un coneixement més aprofundit del lloc d'origen i també permet una localització més acurada: un pakistanès procedent de Lahore és possible que parli urdú, la llengua oficial del país, però la seva primera llengua probablement sigui el panjabi.

The screenshot shows the GELA website interface. At the top, there is a red header with the GELA logo and the text 'Grup d'Estudi de Llengües Amençades'. Below the header, there is a navigation bar with links like 'Admin', 'Actualització del perfil', 'Canvis recents', 'Index', and 'Surt'. The main content area is titled 'Xina' and contains several sections: 'Nom oficial' (with the Chinese name and 'República Popular de la Xina'), 'Llengua oficial' (describing 'xinès (putonghuà, "llengua comuna")'), 'Capital' (listing 'Pequín'), and 'Altres ciutats importants' (listing 'Xangai', 'Canton', and 'Fuzhou'). A table of contents is located on the right side of the main content area, listing various sub-sections like 'Nom oficial', 'Llengua oficial', 'Capital', etc. The left sidebar contains a search bar and a list of categories like 'Qui som', 'Llengües', 'Agenda', etc.

Font: Grup d'Estudi de Llengües Amençades (GELA), fitxa d'acollida corresponent a la Xina (<<http://www.gela.cat/doku.php?id=xina/>>).

- c) Inventari de les llengües que es parlen a l'Estat d'origen i que tenen parlants a Catalunya. Sempre que ens és possible, ordenem les llengües segons el nombre de parlants que tinguin al nostre país. Cal dir, però, que els censos demogràfics oficials no inclouen informació lingüística més enllà del coneixe-

ment de català, de manera que l'ordre s'estableix moltes vegades d'acord amb estimacions. Incloure aquesta informació de caràcter lingüístic ens sembla un punt clau de les fitxes, ja que permet reconèixer la identitat lingüística i cultural de l'individu i la seva pertinença com a membre d'un grup. Als centenars d'informants amb què hem treballat, el que els ha sorprès més i més gratament ha estat gairebé sempre el fet que sabéssim que les seves llengües «existien». Especialment quan es tracta de llengües minoritàries, el grau de desconeixement per part de la societat d'acollida sol ser molt alt i contribuir a pal·liar-lo és un dels objectius fonamentals del nostre grup de recerca. Com dèiem més amunt, reconèixer la llengua del nouvingut, sobretot si és minoritària com la nostra, produeix un efecte d'empatia beneficiós per als dos col·lectius, l'acollit i l'acollidor.

Llengües

- buriat
- calmuc
- chiow chan
- coreà
- hakka
- hokkien / min / taiwanès
- kazakh
- kirguis
- mongol
- tibetà
- vietnamita
- wu
- xinès cantonès / yue
- xinès kunminès
- xinès mandari / putonghuà
- xinès teochew

[Edita](#)

Diccionari de cortesia

[Edita](#)

Coreà

Benvingut: 환영합니다 (hwangyong-hamnida)
 Hola: 안녕하세요 (annyeonghaseyo)
 Com estàs?: 어떻게 지내세요? (eotteohke jinaeseyo?)
 Gràcies: 감사합니다 (kamsahamnida)
 Com et dius?: 당신의 이름은 무엇입니까? (dangshin-ui ireum-eun mu-eot-imnida)?

Hakka

Benvingut: 歡迎 (fan2 ngiang2)
 Hola: 你好 (ngi2 ho)
 Com estàs?: 你好吗? (ngi2 ho)
 Gràcies: 谢谢 (sùn mún ngí)
 Com et dius?:

Hokkien / minnanhuà / taiwanès

Benvingut: 歡迎 (Huānying)
 Hola: 你好 (Lí he´)
 Com estàs?: 你好嗎? (Lí he´ be?)
 Gràcies: 謝謝 (Tā xiā)
 Com et dius?: 你叫什麼名? (Lí kie´ sāmí miá?)

Font: Grup d'Estudi de Llengües Amençades (GELA), fitxa d'acollida corresponent a la Xina (<<http://www.gela.cat/doku.php?id=xina/>>).

d) Diccionari d'intercanvi. Salutacions i fórmules de cortesia en les llengües parlades a l'Estat i que tenen parlants a Catalunya. Ens sembla que el fet de poder adreçar alguna paraula en la seva llengua a una persona que acaba d'arribar al nostre país té un gran valor simbòlic i implica una actitud oberta i receptiva que pot facilitar el procés d'acollida. Les expressions triades són senzilles i d'una alta freqüència. Encara que les actituds a què responen són força universals, a vegades presenten molta variació en la seva expressió lingüística (en hokkien, per exemple, l'expressió que es fa servir per preguntar com està una persona significa literalment: «Ja has menjat?»). També presenta a vegades problemes la formalitat: cal triar l'expressió d'agraïment més col·loquial o la més cerimoniosa? Cal fer constar la variació morfològica (*obrigado-obrigada-obrigados-obrigadas*, per exemple, en portuguès?) Naturalment, les fitxes no volen ser tractats de lingüística ni d'antropologia. Creiem que en aquest cas el més important és poder expressar una voluntat d'apro-

Mongol

Benvingut: Тавтай морилогтун (tavtai morilogtun)
 Hola: Сайн байна уу? (Sain baina uu)
 Com estàs?: Сонин сайхан юу байна вэ? (Sonin yu baina ve?)
 Gràcies: Баярлалаа (Bayarlalaa)
 Com et dius?: Таны нэр хэн бэ? (Tany ner khen be?)

Xinès mandari / putonhuà

Benvingut: 欢迎光临 (huānying guānglín)
 Hola: 你好 (nǐ hǎo)
 Com estàs?: 你好吗? (nǐ hǎo ma?)
 Gràcies: 谢谢 (xièxiè)
 Com et dius?: 你叫什么名字 (nǐ jiào shénme míngzì)

[Edita](#)

Noms xinesos més freqüents

Noms d'home

- Wei
- Jie
- Jun
- Yi
- Hao
- Feng
- Jian
- Yong
- Bin
- Lin

Noms de dona

- Jing
- Ying
- Li
- Yan
- Xiaoyan
- Xiaomei
- Lili
- Jingjing
- Jie
- Xiaohong

Font: Grup d'Estudi de Llengües Amençades (GELA), fitxa d'acollida corresponent a la Xina (<<http://www.gela.cat/doku.php?id=xina/>>).

pament i de reconeixement, que les possibles inexactituds en la forma no impedeixen en cap cas. Aquest diccionari es va complementant amb un arxiu sonor enregistrat per parlants de cadascuna de les llengües.

- e) Noms freqüents als llocs d'origen. Un dels objectius d'aquest camp és facilitar la transcripció i/o transliteració dels noms o, dit d'altra manera, saber com els hem d'escriure. D'altra banda, i probablement més rellevant per als nostres propòsits, el coneixement dels noms propis comporta el reconeixement de la individualitat de les persones, tant o més important que el reconeixement del grup al qual pertanyen. Aquestes dades són extretes del lloc web de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), que proporciona els noms propis d'home i de dona més freqüents entre la població de Catalunya segons les nacionalitats.
- f) Paraules manllevades de les llengües d'origen. Aquesta informació té com a finalitat donar consciència de les aportacions que hem rebut d'altres cultures. Totes les llengües incorporen paraules d'altres idiomes i habitualment no pensem que moltes de les paraules utilitzades en català provenen de les llengües parlades pels nostres nous veïns: *xampú* de l'hindi, *merenga* del polonès, *xarol* del xinès, *matalàs* de l'àrab, *còndor* del quítua.
- g) Altres. En aquest apartat de la fitxa s'inclouen informacions que puguin ser útils i suggeridores, però que no corresponguin a cap dels apartats anteriors. Per exemple, en la fitxa corresponent al Paraguai, un país d'on, *a priori*, sembla que només podem rebre parlants de castellà, s'explica que el guaraní és cooficial en aquest Estat, i també a Mercosur, que és parlat per la majoria de la població, i que bona part el té com a primera i única llengua. La fitxa del Marroc destaca les varietats de l'amazic, que és la llengua familiar de la major

The screenshot shows a Wikipedia article titled "Paraules en català manllevades de" (Words in Catalan borrowed from). The article lists several loanwords with their origins:

- coreà
- taekwondo: del coreà
- xinès mandarí
- kung fu: del xinès
- pongis: mena de roba de seda originària de la Xina i el Japó, del xinès del nord
- quetxup: del xinès
- tao: del xinès
- te: del xinès
- xarol: xinès
- zen: del sànscrit dyana: meditació, del xinès xan i del japonès zen

Below the list is a section titled "Altres informacions" (Other information) which states: "Al segle XX hi va haver una reforma de l'escriptura xinesa. El resultat és el que es fa servir a la República Popular de la Xina. Els caràcters tradicionals, però, es continuen utilitzant a Taiwan i a altres zones del món receptors d'emigració xinesa."

The page footer includes the user "Heu entrat com: Pere Comellas Casanova", the date "12/02/2009 09:41", and navigation links like "Edita aquesta pàgina" and "Revisions anteriors".

part de les persones d'origen marroquí a Catalunya; així, es mostren les denominacions regionals més comunes (*rífia*, *rifeny* o *tarifit*, utilitzades al Rif, i *shilha* o *berber*, a la zona de l'Atles).

3. L'elaboració i la presentació de les fitxes

La recerca bibliogràfica en diversos tipus de fonts i, sobretot, el treball amb informants són en la base de les dades que hem emprat en l'elaboració de les fitxes. Hem d'agrair la col·laboració desinteressada d'aquests informants, contactes nous o ja coneguts, que han mostrat la millor disposició vers el nostre projecte.

La selecció dels estats es va dur a terme depenent del nombre de nous catalans que en provenen. Així, vam partir d'una tria de quaranta països, entre els quals el Marroc, Bolívia, l'Equador, el Camerun, la Xina i el Pakistan, per esmentar-ne només mitja dotzena. Entre els estats per als quals hem fet fitxa, n'hi ha també que no destaquen especialment per l'elevat nombre de persones immigrades que en procedeixen, però que tenen interès per l'alta diversitat lingüística present dins de les seves fronteres.

Per bé que inicialment s'havia previst imprimir les fitxes per repartir-les per ajuntaments i altres centres d'acollida, vam considerar com a millor opció incorporar-les al web del nostre grup de recerca² per facilitar-ne l'accessibilitat i la difusió. Aquest format ens permetia, a més, incorporar registres sonors. Les fitxes es poden consultar en línia i també es poden descarregar en format PDF. Es pot accedir a tota la informació pel nom de l'Estat, i també es pot consultar el diccionari de cortesia pel nom de la llengua.

Les fitxes van començar a aparèixer a mesura que les anàvem creant i ja des de l'inici vam constatar que són la part del nostre web més visitada, hem fet una estimació d'un 60 % del total de visites adreçades en les fitxes d'acollida. En termes absoluts, durant l'any 2008 el nostre web va rebre més de 18.000 visites per part de 6.500 visitants, 3.800 dels quals només van passar una vegada i 2.700 dels quals hi van retornar. Entre aquests 2.700 n'hi ha de les illes Canàries, d'Andalusia, de Madrid i de les illes Balears que hi entren sistemàticament, a part, és clar de diversos punts de Catalunya. Hem constatat que nombroses biblioteques tenen un enllaç permanent amb el nostre web, així com algunes escoles i altres organismes. D'altra banda, hem rebut visitants procedents de 40 estats i, entre els que accedeixen regularment a les fitxes d'acollida hi ha usuaris de Califòrnia i de Nova York.

4. Conclusions

Les societats es formen i es renoven gràcies a la hibridació. Una comunitat impermeable esdevé aviat una comunitat sense futur. I, tanmateix, molt sovint les cultures que

2. Lloc web del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA) <www.gela.cat/>.

se senten amenaçades tenen la temptació de tancar-se en si mateixes i construir imaginaris de puresa, amb la qual cosa paradoxalment solen contribuir a minvar les possibilitats de pervivència i a accelerar l'assimilació. Aquesta mena d'estratègia es reforça amb la ideologia assimilacionista tradicional, segons la qual tot allò que ve de fora ha de fer tabula rasa de tot el seu bagatge i ha d'adoptar la suposadament compacta i homogènia cultura local. Ens trobem, però, en un espai cultural, el català, de múltiples encreuaments. Pel fet de pertànyer a una entitat política com Espanya, de tradició ideològica unitarista típica de l'Estat-nació occidental, sovint hem vist negades les nostres especificitats lingüístiques i culturals. En aquest sentit, les llengües i cultures no identificades amb un estat i les desplaçades del seu territori històric tenen molt en comú. Les representacions simplificades de la ideologia nacionalista dels estats porten sovint, però, a situar la problemàtica lingüística de la immigració i la de les llengües minoritzades en espais antagonics i fins i tot de confrontació. Així, mentre que immigrants que han assimilat aquestes representacions poden oferir resistència a adquirir el català perquè trenca l'esquema previ d'un estat, una llengua (a Espanya, espanyol; a França, francès, etc.), persones autòctones entenen els usos lingüístics d'aquesta immigració com una amenaça a la pròpia llengua i temen que la presència de moltes llengües perjudiqui l'ús social del català.

Els membres del GELA estem convençuts que la immigració pot suposar una aportació cabdal a la nostra societat, i molt particularment en la qüestió lingüística, la nostra àrea de recerca. Però per això és necessari un reconeixement mutu. És important entendre que no podem exigir de les persones que provenen d'altres comunitats lingüístiques que abandonin el seu llegat, que deixin enrere les seves llengües per adoptar el català. Es tracta d'un sacrifici que justament ens neguem a fer nosaltres, catalanoparlants. Sí que podem exigir, però, que adquireixin el català alhora que preserven i transmeten el patrimoni lingüístic propi. Es tracta de reconèixer el valor d'allò que aporten per poder exigir aquest reconeixement per part seva quant a allò que troben aquí. Perquè llengües com el català segurament només tindran un futur assegurat en un món que faci possible la diversitat lingüística en general i que no exigeixi de ningú que renunciï a la pròpia llengua. És imprescindible recordar que adquirir una llengua no implica necessàriament desallotjar-ne una altra.

Les fitxes d'acollida presentades en aquest treball són una aportació molt petita, modesta i incipient en la direcció del reconeixement dels altres. No podem pretendre que tots ho sapiguem tot de tots, que tothom aprengui unes quantes llengües o que ens recordem de totes les parles del nostre entorn. El que pretenen les fitxes és contribuir al reconeixement simbòlic d'una riquesa inabastable, a la consciència de l'existència del que tenim a prop i sobretot a la seva valoració.

Les fitxes es poden completar i millorar, i per això hi continuarem treballant. No han de ser ni volen ser una eina enciclopèdica saturada de continguts, sinó unes lleus pinzellades de coneixement i reconeixement. Al capdavant, el Pacte Nacional per a la Immigració justament es proposa com a objectiu aquesta línia d'actuació: «Difondre el coneixement de la diversitat lingüística com a patrimoni de Catalunya» i «Afavorir

el reconeixement de la diversitat lingüística dels països d'origen, amb especial atenció a aquelles llengües utilitzades per les persones immigrades residents a Catalunya que han patit algun tipus de discriminació en els seus països d'origen». L'experiència catalana hauria de ser especialment creativa en aquest sentit, donada la nostra història lingüística.

L'impacte de treballs com les fitxes pot ser força modest. Tanmateix, estem convençuts que la multiplicació d'esforços en aquesta direcció pot fer viable un canvi de paradigma en la consideració general de la societat cap a la diversitat lingüística, la propera i la més llunyana. I, com ha demostrat un altre projecte anterior del GELA, l'inventari de llengües que es parlen a Catalunya, a vegades una simple idea pot impulsar una revisió molt extensa de llocs comuns molt arrelats i ens pot fer canviar l'etiqueta conceptual que tenim de nosaltres mateixos: des que sabem que al nostre voltant es poden sentir més de dues-centes llengües, ja no ens podem continuar autorepresentant com un país simplement bilingüe.

El que cal d'ara endavant és inscriure aquesta iniciativa en un programa més extens i sistemàtic de (re)coneixement multidireccional i, naturalment, millorar-ne i completar-ne el contingut, com també la difusió.

5. Bibliografia

- Akioud, H.; Castellanos, E. *Els Amazics. Una historia silenciada una llengua viva*. Barcelona: Cossetània, 2007.
- Asher, R. E.; Moseley, C. (eds.). *Atlas of the World's Languages*. Londres / Nova York: Routledge, 2007.
- Block, D. *Multilingual Identities in a Global City*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006.
- Catàleg de l'exposició Les Llengües a Catalunya. Quantes llengües s'hi parlen?* Barcelona: Octaedro/GELA. Universitat de Barcelona, Departament de Lingüística General, 2005.
- Comellas Casanova, P. *Contra l'imperialisme lingüístic. A favor de la linguodiversitat*. Barcelona: La Campana, 2006.
- Crystal, D. *Language Death*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Extra, G.; Yagmur, K. (ed.). *Urban Multilingualism in Europe: Immigrant Minority Languages at Home and School*. Clevedon: Multilingual Matters, 2004.
- García, O.; Fishman, J. A. (ed.). *Multilingual Apple: Languages in New York City*. Berlín: Mouton de Gruyter, 2002.
- Junyent Figueras, M. C. *La diversitat lingüística. Didàctica i recorregut de les llengües del món*. Barcelona: Octaedro, 1999.
- Junyent Figueras, M. C. *Vida i mort de les llengües*. Barcelona: Empúries, 1992.
- Lagasabaster, D.; Sierra J. M. *Multilingüismo y multiculturalismo en la escuela*. Barcelona: ICE Universitat de Barcelona - Horsori Editorial, 2005.

Nussbaum, L.; Unamuno, V. (eds.). *Usos i competències multilingües entre escolars d'origen immigrant*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2006.

Skutnabb-Kangas, T.; Cummins, J. (ed.). *Minority Education: From Shame to Struggle*. Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters, 1998.

6. Recursos electrònics

ConSORCI per a la Normalització Lingüística. Disponible a <<http://www.cpnl.cat>>

Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). Disponible a <<http://www.idescat.net>>

Leclerc, J. (2007). *L'aménagement linguistique dans le monde*. Quebec: TLFQ, Université Laval. <<http://www.tlfq.ulaval.ca/AXL/index.shtml>>

Linguamón-Casa de les Llengües. Disponible a <<http://www.linguamon.cat>>

Mercator. Dret i legislació lingüística. Disponible a <<http://www.ciemen.org/mercator/>>

Omniglot. Writing Systems and Languages of the World. Disponible a <<http://www.omniglot.com/>>

Secretaria de Política Lingüística. Generalitat de Catalunya. Disponible a <<http://www.gencat.cat/llengua>>

Secretaria per a la Immigració. Generalitat de Catalunya. Disponible a <<http://www.gencat.net/benestar/societat/convivencia/immigracio/index.htm>>

Resumen

La gran diversidad lingüística y cultural presente en nuestra sociedad con frecuencia no es muy visible. Algunos aspectos más aparentes, como la nacionalidad, imponen estereotipos que esconden realidades complejas. Además, persiste una actitud asimiladora basada en la idea que la integración implica necesariamente la renuncia a una parte importante del patrimonio cultural de los individuos que se desplazan. No obstante, Cataluña tiene una lengua poco conocida en otras sociedades y, por este motivo, aquí es muy habitual la conciencia de que reconocer al otro es importante: la nacionalidad dice muy poco de nosotros, y pasa lo mismo con otros colectivos. El proyecto pretende reunir en formato de ficha un conjunto de datos muy básicos, especialmente sobre diversidad lingüística, y ofrecerlos a las personas que tengan relación con la inmigración, a fin de poner a su disposición elementos sencillos que les permitan expresar reconocimiento y sensibilidad por la diversidad.

Palabras clave: lengua, acogida, inmigración, reconocimiento, préstamos lingüísticos.

Abstract

Our society hosts a large language diversity which is not visible enough. Some official categories, such as nationality, do usually hide deeper complexities. Furthermore, the assimilationist approach can still be traced in prevailing ideas equating integration with newcomers' renouncing their cultural heritage. In this context, it is to be noted that Catalan is a language little known to other societies and that this fact prompts an increasing inclination among Catalans towards the mutual acknowledgement between «lesser known» peoples: «Since nationality does not say much about us, it can be the case that the same goes for many others too». This project gathers basic data regarding linguistic diversity and displays the information on 'file cards' made available to anyone connected to immigration. This basic tool is intended to convey to newcomers a sense of recognition and diversity awareness on behalf of the host society.

Key words: language, welcoming practices, immigration, recognition, language loans.

Résumé

La grande diversité linguistique dans nos sociétés n'est pas toujours visible. Certains aspects plus apparents, comme la nationalité, imposent des stéréotypes sur des réalités plus complexes. Il y a aussi une attitude assimilationniste qui persiste et d'après laquelle l'intégration comporte que les nouveaux arrivés abandonnent leurs cultures patrimoniales. Or, dans la Catalogne, dont la langue est rarement (re)connue ailleurs, l'idée que l'intégration passe par la reconnaissance des groupes minorisés prend de plus en plus de force: « Puisque la nationalité ne dit pas grande chose sur nous, il est probable qu'il en soit de même pour les autres ». Ce projet réunit des informations basiques sur la diversité linguistique et les présente sous la forme de fiches destinées à tous ceux concernés dans l'accueil de l'immigration. Il s'agit d'un outil simple conçu pour que la société d'accueil puisse exprimer sa reconnaissance et sensibilité envers la diversité.

Mots-clé: langue, accueil, immigration, reconnaissance, emprunts linguistiques.